

અકર

અકથનીય [સં. અ (નહિ) + કથનીય (કહેવા જેવું)] વિ. કહ્યું ન જાય એવું; અવર્ણનીય.

અકથલુ [સં.] ન. (તાંત્રિક) તંત્રશાસ્ત્ર મહિતું એ નામનું એક ચક્ર. જુઓ અકકમ.

અકથિત ૧. વિ. (વ્યાકરણ) ગોણું.

ગાણુ કર્મને સંસ્કૃતમાં અકથિત કર્મ પણ કહે છે. જુલદ વ્યાકરણ

૨. [સં. અ (નહિ) + કથિત (કહેલું)] વિ. નહિ કહેલું; જેને માટે કહેવામાં ન આવ્યું હોય એવું.

અકથિતકર્મ ન. (વ્યાકરણ) કર્મનો એ નામના એક પ્રકાર.

ગાણુ કર્મને સંસ્કૃતમાં અકથિતકર્મ પણ કહે છે; કારણ કે હજી હોય તો એ કર્મને અન્ય કારકથી પણ દર્શાવી શકાય.

જુલદ વ્યાકરણ

અકથ્ય ૧. [સં. અ (નહિ) + કથ્ય (કહી શકાય એવું)] વિ. અકથનીય; અવર્ણનીય; અનિર્વચનીય.

૨. વિ. કહ્યું ન જાય એવું.

અકથ્યકથન ૧. [સં. અકથ્ય (ન કહી શકાય એવું) + કથન (વાત)] ન. છૂપી વાત.

૨. ન. નહિ કહેવા યોગ્ય બૂંદી વાત; ગાળ.

અકક ૧. [અ.] છી. કરાર; પ્રતિજ્ઞા.

૨. છી. ગાંઠ.

૩. છી. લમગાંઠ; લમકરાર.

૪. [અ.] ઇ. કિ. (ધાતુ) તેણે માન્યું આ ધાતુ ઉપરથી એઅતકકદ = વિશ્વાસ, અકી-દત = પ્રહા શબ્દો નીકળેલા છે.

અકકનામા ૧. [અ. અકક (ગાંઠ) + મા. નામા (લેખ)] ન. લમનો કરાર.

૨. ન. લિખિત કરાર.

અકકનામું જુઓ અકકનામા.

અકકના [હિ.] ન. લમ વખતે કાળને અપાનું લવાજમ.

અકનિષ્ઠ ૧. [સં. અક (વેદધર્મખંડનરૂપી કહેવાતું પાપ) + નિષ્ઠા (વૃત્તિ)] પું. છુદ્ધ ભગવાન.

૨. ન. ઔદ્ધર્મ પાળનાર માણસ.

૩. વિ. વેદધર્મ વિરુદ્ધ ઉપદેશ કરનાર.

૪. [સં. અ (નહિ) + કનિષ્ઠ (સૌથી નાનું)] વિ. સૌથી નાનું નહિ એવું; મોટું; વયલું.

૫. [સં. અ (નહિ) + કનિષ્ઠ (સૌથી હલકું)] વિ. સૌથી હલકું નહિ એવું; ઉત્તમ; મધ્યમ.

અકનિષ્ઠ ૧. [સં. અકનિષ્ઠ (વેદધર્મખંડન કરનાર) + ણ (જનાર)] પું. છુદ્ધ.

અકનિષ્ઠ ૧. [સં. અકનિષ્ઠ (બૌદ્ધ) + પ (પાલક)] પું. છુદ્ધ.

૨. [સં. અકનિષ્ઠ (ઉત્તમ કે મધ્યમ) + પ (પાલક)] વિ. ઉત્તમ કે મધ્યમ પાલક.

અકની છી. અખની; સેરવાની સાથે પકાવેલું ચોખાનું જમણું.

અકનુંમકનું ન. એક જાતનું ખડ. રાંછવાસનાં મૂળ જેવાં આ ખડનાં પાન થાય છે.

અકન્યા [સં. અ (નહિ) + કન્યા] છી. ઝાતુ-કાળમાં આવી ગયેલી કન્યા; તરણુ અવસ્થામાં આવેલી સ્ત્રી.

અકપટ ૧. [સં. અ (નહિ) + કપટ] ન. કપટનો અભાવ; સરળતા; નિષ્કપટતા.

૨. વિ. સીધું; સરલ; નિખાલસ; નિષ્કપટી.

અકપટી જુઓ અકપટ ૨.

અકપિ [સં.] પું. (પુરાણ) ગયા યોગા તામસ નામના મન્વંતરમાં થયેલા સપ્તર્ષિમાંના એ નામના એક.

અકપુષ્પી [સં.] છી. ખરણેય; એક જાતનું ઝાડ.

અકબક ૧. પું. એકીએકી.

૨. પું. ખટકો; ચિતા.

૩. પું. બકબક; ખોટો બડબડાટ; બકવાદ.

૪. [સં. અ (નહિ) + વચ્ચ (બોલવું)] વિ. ચકિત; સ્તબ્ધ; ન બોલે ચાલે એવું.

અકબર ૧. પું. દિલ્હીનો મુઘલ વંશનો એક નામીયો પાદશાહ. તેણે હિંદુ મુસલમાનને સરખા ગણ્યા. હિંદુઓ પરનો જાઝિયા નામનો ખાસ કર તથા હિંદુ માતાજી પરનો વેરો માફ કર્યા. સર્વ ધર્મોની તરફ સમભાવ રાખી સધળા ઉત્તમ સિદ્ધાંતોને સ્વીકારીને તેણે દીને ઇલાહી નામનો ધર્મસંપ્રદાય શરૂ કર્યો. લોકોને ગણતરી કરવામાં સુગમતા થાય એટલા માટે સૌર વર્ષવાળો ઇલાહી નામનો નવો સંવત શરૂ કર્યો. રાજ્યની મહેસૂલપદ્ધતિ પણ સુધારીને નક્કી કરી.

૨. [અ. કબર (તે મોટા હોતા) નું અષ્ટાદશી ૧૫] વિ. સૌથી મોટું; મહાન; શ્રેષ્ઠ.

અલ્લાહ અકબર = ઇશ્વર સૌથી મોટો છે.

અકબરદિલી [અ. અકબર (સૌથી મોટું) + દી. દિલ] છી. દિલ્હી મોટાઈ; દિલ્હી ઉદારતા.

અકબરનામા [અ. અકબર + મા. નામા (લેખ)] ન. મુઘલ પાદશાહ અકબરના

સમયનો ચિતાર આપતું એ નામનું એક પુસ્તક. આઈને અકબરી આ ગ્રંથનો ત્રીજો ભાગ છે.

અકબરશાહી ૧. છી. અકબરની રાજ્ય-પદ્ધતિના જેવી રાજ્યપદ્ધતિ.

૨. [અ. અકબર + શાહી (રાજ્ય)] છી. અકબરનું રાજ્ય; અકબરનો અમલ.

૩. વિ. અકબર પાદશાહ સંબંધી.

૪. વિ. અકબર પાદશાહના રાજ્ય સંબંધી.

૫. વિ. અકબર પાદશાહે કાઢેલું-ચલાવેલું.

૬. વિ. અકબરના સમયનું; અકબરી.

અકબરી ૧. છી. ચોખાના લોટમાંથી બનાવેલી એક જાતની મીઠાઈ.

૨. છી. ઇરાની જાતનું એ નામનું એક હથિયાર.

૩. [અ. અકબર (સૌથી મોટું)] છી. મોટાઈ.

૪. ન. લેઉવા કણુખીની એ નામની એક અટકનું માણસ.

૫. વિ. અકબર સંબંધી.

૬. વિ. અકબરના કાળનું; અકબરશાહી.

આઈને અકબરી = અકબર પાદશાહના વખતમાં ચાલતા રીતરિવાજ, ધારા તથા કાયદાકાનૂનોનો સંગ્રહ.

૭. વિ. અકબરે કાઢેલું.

૮. વિ. લેઉવા કણુખીની એ નામની એક અટકવાળું.

અકબરીરાય [અ. અકબર (મોટો) + રાય (પુરાવો)] પું. સળ કરવાને માટે પૂરતો પુરાવો.

અકબંધ [સં. અંક (નિશાન) + બંધ (બાંધેલું)] વિ. જેની ઉપરના બંધ, આંક અને નિશાનીઓ એમનાં એમ હોય એવું; અખંડ; સામૂહ; અનામત.

અકમલ [અ. કમલ (તે પૂર્ણ હોતા)] વિ. સૌથી હોશિયાર.

અકમાઈ [અ (ખરાબ) + કમાઈ (કમાણી)] છી. ખરાબ રીતની પેદાશ.

અકમાઉ [અ (નહિ) + કમાઉ (ચળવું)] વિ. નિરુદ્ધમી; નાંદ કમાતું.

અકમીઆ પું. શેવડા એટલે જતિ કે પૂજના ચોરાશી અમળનો એક પેટા અમળ. જુઓ શેવડા ચોરાશી.

અકર ૧. [સં. અ (નહારો) + કર (વેરો)] પું. નહારો વેરો.

જ્યાં નહિ દંડ અકર અન્યાય.